

HALK ŞİİRİNİN YENİ TÜRK ŞİİRİNE ETKİSİ

Yrd. Doç. Dr. Mehmet YARDIMCI*

Yeni Türk edebiyatı; halk edebiyatı, divan edebiyatı ve batı edebiyatının etkileri altında gelişimini sürdürmüş yeni bir disiplindir. Bu edebiyatların her biri yeni edebiyatımızı özellikle de yeni şiirimizi önemli ölçüde etkilemiştir. Özellikle halk şiirimizdeki zengin folklor kaynağımız, kendi başına bir dünyadır. Yazım özellikleri, biçim güzellikleri vardır.

Halk içinde, halkın zevk, düşünce, duygu yönlerini harekete geçiren bu edebiyat, bilhassa Cumhuriyet'in ilanından sonra ele alınmış, incelenmiş; problemleri, özellikleri tanıtılmıştır. Bu tanıtma işinden sonra da halk edebiyatına karşı bir istek uyanmış; halk şiiri havası esmeye başlamıştır. 1923'ten sonraki Yeni Türk edebiyatımıza baktığımızda Mehmet Emin Yurdakul, Orhan Seyfi Orhon, Faruk Nafiz Çamlıbel, Kemalettin Kamu, Ömer Bedrettin Uşaklıgil, Cahit Sıtkı Tarancı, Mehmet Akif Ersoy, Orhan Veli Kanık, Ahmet Kutsi Tecer, Osman Atilla, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Cahit Külebi ve Halil Soyuer gibi adların halk şiiri pınarından bol bol yararlandıklarını görmekteyiz.

Bu şairlerin şiir dünyalarını araladığımızda âşık edebiyatımızın berrak, temiz bir aşığının edasını yakalamak mümkündür. Örneğin, Mehmet Emin Yurdakul, halktan aldığı malzemeyi halkı için kullanan bir şairdir. Herkesin anlayacağı bir dil kullanarak şiirlerini bir oya gibi işlemiş, dildeki yabancı sözcükleri atarak Türkçe sözcükler kullanmaya özen göstermiştir.

Mehmet Emin'in yetiştiği dönem göz önünde bulundurulursa Türk şiirinde yaptığı yenilik küçümsenecek bir durum değildir. Mehmet Emin halk şiirinin etkisinde kalarak heceli kalıpların hemen hepsini kullanmıştır.

*Ey Türk vur vatanın bakirlerine
Günahkâr gömleği biçenleri vur
Kemikten taslarla şarap yerine
Şehitler kanını içenleri vur*

dizeleriyle başlayan "Vur" adlı şiiri 6+5=11'li hece ölçüsü ile yazılmıştır.

Mehmet Emin'in halk edebiyatı etkisinde kaldığını gösteren temel unsurlardan biri dildir. Dilini halka yaklaştırmış, halk şiirinde yer alan sözcüklere bolca yer vermiştir.

*Şu gördüğün hakir şeyler: Tohum, öküz, bel, orak...
Senin aklın unmaklığın bunlar ile olacak;
Bunlar saçmış, bunlar saçar her ocağa bereket;
Sen bunları şu dünyada her şeyden çok takdis et*

deyişi bunun kanıtlarındandır.

Halk şiirinde bolca kullanılan deyim ve kalıp sözler Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde de:

*Çul çaput giyerek, ot kök yiyerek
İnlerde yaşayan sefiller benim*

O da gitsin cehenneme yolu var

*On yaşında boynu bükük, bağı yanık bir çocuk,
Üstü başı eski püskü, yalın ayak yavrucak"*

biçimindeki örneklerde görüldüğü gibi sıkça ve yerli yerinde kullanılmıştır.

Mehmet Emin bazı şiirlerinde halk türkülerinden yararlanmış, Kerem ile Aslı halk hikâyesi içinde yer alan ve:

*Bir han köşesinde kalmışım hasta
Gözlerim kapıda kulağım seste*

dizeleriyle başlayan türkü Mehmet Emin'de:

Bir yoksul kadının çocuğum hasta

* Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölüm Başkanı

Kapımı açan yok yüreğim yasta
biçiminde yer almıştır. Yine:

Hicranlı gönlünde viraneler var
Sihirli dilinde efsaneler var

dizeleri halk edebiyatının etkisi ile kaleme alınmış söyleyişlerdir.

Hece ölçüsüyle yazıp, Akademi Mecmuası'nın ilk sayısında yayımladığı *Peri Kızıyla Çoban Hikâyesi* adlı şiiriyle dikkatleri üzerine toplayan Orhan Seyfi Orhon halk edebiyatından önemli ölçüde etkilenen şairlerimizdendir.

Bu şiirle ilgili bir yazısında “*Bir aşk efsanesi yazmak istiyordum. Hece vezniyle yazılmış yeni şiirler beğeniliyordu. Konuşulan dilin, yazı dili olması davası muvaffak olmuştu.... Bu yeni edebiyat ilhamını halktan alacaktı. Halk masallarını, efsanelerini, hassasiyetini kullanacaktı. Fakat onları, bugünün zevkiyle yeni bir terkiib haline koyacaktı. Motifler halkın, kompozisyon bizim!.. O zaman milli olacaktı.*” Biçimindeki sözleri halk edebiyatından etkilendiğinin açık ifadesidir. Şiirde yer alan masal motifleri yaygın olarak bilinen Türk masal motifleridir.

Çok eski bir zamanda
Oğuz Han hükümdarmış
İşitmişim Turan'da
Bir peri kızı varmış

İfadeleri masal motifleriyle yüklü söyleyişlerdir.

Orhan Seyfi'nin şiirinde halk türkülerinden, manilerden gelen unsurlar da vardır. *Pere Kızıyla Çoban Hikâyesi*'nde çobanın peri kızına:

Başımın tacı güzel,
Halime acı güzel!

dizeleriyle seslenişi, *Misket Türküsü*'nün nakarat bölümü olan:

A benim hacı yarım
Başımın tacı yarım
Eller bana acımaz
Sen bari acı yarım

mânisine dayanmaktadır. Orhan Seyfi hece ölçüsünün pek çok kalıbını denemiş, en güzel örneklerini de 7'li, 8'li ve 11'li kalıplarla vermiştir. Bunlardan halk şiirinin etkisiyle 6+5=11'li hece ölçüsüyle yazdığı:

O, beyaz bir kuştu, uzun kanatlı
Ardından ışıktan bir iz bıraktı
Yel gibi dağları aştı bir atlı
Arada bir engin deniz bıraktı

biçiminde özgün dördlüklerle yüklü “*O Beyaz Bir Kuştu*” şiiri, Mâni adı altında yazdığı:

Benim gönlüm bir kelebek *Sen gül dalında gonca*
Dolaşiyor çiçek çiçek *Ben dağ yolunda yonca*
Tükenecek ömrü böyle *Sen açılır gülersin*
Çırpınarak titreyerek *Ben sararıp solunca*

Biçimindeki mânileri, türkü adı altında yayımladığı:

Dünyada biricik sevdiğim sensin
Güzelsin, incesin, tathısın, şensin
Nasıl başkasını gönlüm beğensin
Güzelsin, incesin, tathısın, şensin

Biçimindeki şiirleri halk şiirinin ne denli etkisinde kaldığının kesin kanıtlarıdır.

Halk edebiyatı alanında çalışmış olmamakla birlikte, eserlerinde bu köklü edebiyat geleneğinden geniş ölçüde yararlanan şairlerimizden bir önemli isim de Faruk Nafiz Çamlıbel'dir.

Faruk Nafiz Çamlıbel'in İstanbul'dan ayrılmadan önce şiirleri romantik duygularla yüklü iken, Anadolu'yu gördükten sonra gerçekçi bir duygusallıkla gözlemlerini dizelere aktarmıştır. Çamlıbel halk şiirinin verilerinden ustaca yararlanmış, halkın yaşantısından çıkardığı konuları, yine halkın söyleyiş ve nazım biçimiyle dile getirmiştir. 1926'da “Hayat” dergisinde yayınlanan :

*Yalnız senin gezdiğin bahçede açmaz çiçek
Bizim diyarımız da binbir baharı saklar
Kolumuzdan tutarak sen istersen bizi çek
İncinir düz caddede dağda gezen ayaklar*

biçimindeki dizelerle yüklü sanat şiiri halk edebiyatının etkisini iyice hissettirmektedir.

Dilini halk diline yaklaştırıp arı dilden yana olmayı “Ana Dili” adlı şiirinde:

*Hangi sözlerle ninem gönlümü açmışsa bana
Ben o sözlerle gönül vermedeyim sevgilime
Sözlerime ninni kadar duygulu olmak yaraşır
Bağlıdır çünkü dilim gönlüme, gönlüm dilime*

biçiminde halk şiiri edasıyla dile getirmiştir.

Bir şiirinde de:

*Bağından her güzel bir gül severdi
Bundan mı sarardın soldun ey gönül
Kadınlar geçerdi kızlar geçerdi
Bir zaman aşk için yoldun ey gönül*

Diyerek Karacaoğlan’ı anımsatır. Faruk Nafiz’in şiirini halk şiirine yaklaştıran özellik dizelerinde Anadolu’ya geniş yer vermesi, bir “Memleket edebiyatı” yapmasıdır. Bu nedenle şiirinde halk edebiyatı motiflerine sık sık rastlanmaktadır. Ünlü “Çoban Çeşmesi” adlı şiirinde:

*Gönlümü Şirin’in aşkı sarınca
Yol almış hayatın ufuklarınca
O hızla dağları Ferhat yarınca
Başlamış akmağa Çoban Çeşmesi
Vefasız Aslı’ya yol gösteren bu
Kerem’in sazına cevap veren bu
Kuruyan gözlere yaş gönderen bu
Sızmadı toprağa Çoban Çeşmesi
Leyla gelin oldu Mecnun mezarda
Bir susuz yolcu yok şimdi dağlarda
Ateşten kızaran bir gül arar da
Gezer bağdan bağa Çoban Çeşmesi*

İfadeleri ile; Ferhat ile Şirin’e, Kerem ile Aslı’ya ve Leyla ile Mecnun’a telmih yapılması bundandır.

Faruk Nafiz’in şiirlerini Ananım halk şiirimiz de oldukça yoğun bir biçimde etkilemiş, şair; türkülerden, mânilerden bol bol yararlanmıştı.

*Maraşlı Şeyhoğlu’nun ağzından yazdığı:
Garibim namıma Kerem diyorlar
Aslı’mı el almış harem diyorlar
Hastayım derdime verem diyorlar
Maraşlı Şeyhoğlu Satılmış’ım ben*

dizeleri, türkülerin etkisini hissettiren örneklerdendir.

“Destan”, “Amması Var” ve “Baba Öğüdü” gibi şiirleri biçim ve içerik yönünden halk şairlerinin yazdığı mizahi destanları andırmaktadır.

“Baba Öğüdü” destanında:

*Nefesin kısılır hatip olursan
Terbiyen bozulur edip olursan
Sana kim inanır tabip olursan
Bence en güzeli bir banker ol sen*

deyişi “Ters Ögüt Destanı” etkisi ileler.

Halk şiirinden önemli ölçüde etkilenen şairlerimizden biri de Kemalettin Kamu’dur. Kamu, şiirlerinde biçim, dil ve imge yönünden halk şiirine önemli ölçüde yaklaşmaktadır.

Bu yaklaşım doğaldır, çünkü; halk şiiri doğallığı duygusallığı, lirizmi ön planda tutar. Bu özellikler, her edebi disiplindeki şiir için vazgeçilmez unsurlardır.

Halk şiirinde işlenen temalar, halkın iç içe olduğu ve yaşamsal konulardır. Bu özellik de iyi bir şairin göz ardı edemeyeceği özelliklerdendir.

Halk şiirinde dil, sade ve tabiidir. “İyi şiir, yazıldığı dilin özelliklerini bünyesinde taşıdığı oranda iyi şiirdir.” görüşünü benimsediğimiz durumda dilin yalın olması da inkar edilemeyecektir.

Halk şiirinde en çok işlenen temalar; aşk, doğa, din, ölüm, yiğitlik ve özlemdir. Günümüz şairi aşkı, doğayı, özlemi âşık edebiyatının arılığı, duruluğu ve özgürlüğüyle benimseyip çağdaş bir söylemde dile getirdiği ölçüde önemlidir.

Kemalettin Kamu, halk şiirini tekrara düşmeden, taklit etmeden, ondaki bazı unsurları şiirinde ustaca yoğurmuştur. Kemalettin Kamu'nun toplam 64 şiiri bulunmakta, bunun 57'sini hece ölçüsüyle yazdığı görülmektedir. Öyle ki bazı şiirlerinin son dördlüğüne bir mahlas koysanız, usta bir âşığın söylediği koşma ya da semaiden ayıramazsınız. Kamu, genellikle 7'li ve 11'li kalıpları tercih etmiştir. Şiirlerinin önemli bir bölümünü koşma tarzı ile 6+5=11'li hece ölçüsüyle kaleme almıştır. Bunlardan “Dadaş, Karadeniz, Umut, Söğüt, Tuna, Çığıltı, Sevgili İzmir'e” gibi şiirleri aşık edebiyatının yoğun etkisini hissettirmektedir.

Kemalettin Kamu'nun:

*Sevgilim güvenme / güzelliğine
Senin de saçların / tar u mar olur.
Aldanma tali'in / pembe rengine
Hayatın uzun bir / intizar olur.*

*Sevgilim her insan / doğarken ağlar
Çiçeklerle açar / sularla solar
Rehgüzarı olur / bahçede bağlar
Nihayet isimsiz / bir mezar olur.*

*Sevgilim baksana / bir yanda gülen
Bir yanda gözünün / yaşını silen
Kimi benim gibi / erir derdinden
Kimi senin gibi / bahtiyar olur*

*Sevgilim senin de / geçer zamanın
Ne şöhretin kalır / ne hüsn ü anın
Böyledir kanun / kahpe dünyanın
Dört mevsim içinde / bir bahar olur.*

6+5 =11'li hece ölçüsü ile söylenen bu şiir, son dördlükte mahlas olsa biçimsel yönden bir aşık tarafından söylenmiş koşma denebilecek durumdadır.

Şiirlerinde kullandığı sözcüklerden halk şiirinin sözcük dağarcığından derlenenlere yakındır. Zaten Kemalettin Kamu'yu halk şiirine yaklaştıran en önemli unsur şiirlerinde kullandığı dildir.

Şiirleri şekil, dil ve imaj yönünden halk şiirine yaklaşır; gurbet, özlem, aşk, doğa ve memleket konularında yoğunlaşma gösterir. En ilginç olanları ise gurbeti konu edinenleridir. Yerel renk taşıyan bu şiirler Kemalettin Kamu'yu Cumhuriyet devrinde gurbet şairi olarak şöhrete ulaştırır. Onun:

*Ben gurbette değilim
Gurbet benim içimde*

dizeleri arı, duru sade ve özgün bir söyleyiş olarak edebiyatımızda seçkin örnekler arasında yer alır.

*Sevgilim senin de geçer zamanın
Ne şöhretin kalır ne hüsn ü anın
Böyledir kanunu kahpe dünyanın
Dört mevsim içinde bir bahar vardır*

biçimindeki söyleyişleriyle de Karacaoğlan edasını sergiler.

Halk şiirinin etkisini şiirlerinde yoğun bir şekilde hissettiren bir şairimiz de Ömer Bedrettin Uşaklıgil'dir. Hece ölçüsü ile Türkçe'nin lâıyk olduğu yere ulaştığını belirten Uşaklıgil, “memleket edebiyatı” kavramını benimseyip halk şiirinden önemli ölçüde yararlanır. Hece ölçüsüyle içli, ahenkli, milli duygularla yüklü memleket manzaralarını canlandırmaya çalışır.

O, kendinden önceki neslin kaldığı yerden hece ölçüsü ile yazma serüvenini devam ettirir. Beş Hececilerde bulamadığı deyiş ve görüşü kendi yakalamaya çalışıp memleket coğrafyası ve memleket insanı üstünde ısrarla durur. Halk şiirinin olanaklarından geniş ölçüde yararlanır.

Hece ölçüsünün 7'li, 11'li, 13 ve 14'lü kalıplarını sıkça kullanır.

<i>Hastahane taşları</i>	<i>İldiğin her bir ilmik</i>
<i>Yere eğen başları</i>	<i>Gönül bağından gibi</i>
<i>Koğuşun lambasında</i>	<i>Haliya verdiği renk</i>
<i>Kan olur gözyaşları</i>	<i>Al yanağından gibi</i>

biçimindeki mani dörtlükleri ile ; mani dörtlüklerine dayalı oluşturduğu:

Benim gönlüm sarhoştur
Yıldızların altında
Sevişmek ah ne hoştur
Yıldızların altında
Sular rüzgarı dinler,
Aşıklar hep serinler
Çoban yolları inler
Yıldızların altında
Ne keder ne yas olur
Çakıllar elmas olur
Bir kadeh bir tas olur
Yıldızların altında

biçimindeki şiirinde 7'li hece ölçüsünü ustaca kullanmıştır. Bu şiirlerinde dil ve mecaz yönünden tamamen geleneğe bağlı kalan Uşaklıgil, kendi duyuş ve hissediş biçimini halk edebiyatından aldığı unsurlarla yoğurmuştur. Tekrarlar onun şiirlerinde belirleyici unsur olarak görülmektedir.

Ömer Bedrettin, mâni tarzının etkisiyle kaleme aldığı şiirlerinde kendine özgü bir biçim oluşturmuş, mâni biçimindeki şiirinde biçim ve içerik yönünden değişiklikler yapmıştır. Mâni biçiminde yazdığı dörtlüklerin son iki dizesini yer değiştirerek koşma biçimini ortaya koymuş bu şekilde:

Ettiğim ah değildir
Bahtım siyah değildir
Yıldızların altında
Buse günah değildir

Biçimindeki “*Yıldızların Altında*” adlı şiirinde olduğu gibi koşma ile maninin birleşmesinden oluşmuş bir biçim ortaya çıkarmıştır.

Halk edebiyatından koşma ve mani şekillerini alan Uşaklıgil'in koşma tarzında olan şiirleri mani tarzında olan şiirlerinden fazladır.

Bir Anadolu çocuğu olan Uşaklıgil yurdunu çok iyi tanıyan, çok seven iyi bir gözlemci olup, Anadolu gerçeğini şiirlerine ustaca aktarışı ile döneminin diğer şairlerinden ayrı bir yere sahip olmuştur. Gözlemlerini :

Simsar geliyor diye kapıdan geldi haber
Halı dibi kızları başlarını örttüler
Kınalı narin eller son ilmeklerini ildi
Kirkit bıçak sesleri hep bir anda kesildi
Fısıltılar döküldü karanfil dudaklardan
Dediler ki “Ayşecik artık ayrıldı yardan”
Bütün ona çevrildi gülümseyen bakışlar
Ayşe'nin gözlerinde yılan oldu nakışlar

biçiminde süren “*Ayşe'nin Aşkı*” şiirinde öyküleştirdiği gibi, pek çok şiirinde de nakış nakış işlemiştir.

Eğilmez başın gibi
Gökler bulutlu efem
Dağlar yoldaşın gibi
Sana ne mutlu efem

*Oyna yansın cepkenin
Yansın güneşten tenin
Gün senin şenlik senin
Bayramın kutlu efem*

deyişi de yine Anadolu gözlemlerine dayanan, halk şiiri etkisiyle oluşmuş, buram buram halk şiirini hissettiren özgün söyleyişlerdendir.

Şair, halk edebiyatı türlerini aynen alıp taklit etme yoluna gitmemiş, halk şiirinden hareket ederek yeni orijinal bir edebiyat yaratma arayışlarını denemiştir. Bu nedenle de Anadolu halkının en çok sevdiği türlerden manî türünü benimseyip bu tipte şiirler yazmıştır.

*Kapıldım gidiyorum
Bahtımın rüzgarına
Ey ufuklar!... diyorum
Yolculuk var yarına;*

Âşık edebiyatından önemli ölçüde yararlanan Ömer Bedrettin, halk türkülerinden de yararlanıp:

*Adım güldür dibim taşır
Kokum kokulardan baştır
Hep takınanlar sarhoştur
Benden âlâ çiçek mi var.*

biçimindeki söyleyişle türkü güzelliğini dizelerine taşımış, halk türküsündeki folklorik unsurlarla sanatını birleştirmiştir. O'nun konu olarak memlekete açılan şiiri dil olarak da yalın, arı ve duru biçimde halk diline açılmıştır. “dalga dalga”, “boy boy”, “tel tel”, “benek benek”, “mini mini” gibi ikilemeler şiirini halk şiirinin soluklu deyişlerine yaklaştırmaktadır.

Mehmet Akif Ersoy’un şiirlerinde de halk şiirinin izlerini görmek mümkündür atasözleri ve deyimlerden, benzer söyleyişlere hatta nazım biçimlerine kadar.

*Sade bir bal deyivermekle ağız tatlanmasa,
Arı uçmuş diye, kaçmış diye hiç çekme tasa.*

(Bal bal demekle ağız tatlanmaz.)

*Unutmuşum, bunu olmuştu hissedem gerçek
Çıkıp da ortada fol yok yumurat yok diyerek.*

(Ortada fol yok yumurta yok.)

Âkif, “Bayram” adlı şiirinde bir bayram yerini bütün canlılığı ile tasvir ederken, bir türkücünün “yandı” sedasıyla söylediği türkülerden birine örnek olarak şu parçayı beyitlerini arasına sıkıştırır:

*Deniz dalgasız olmaz
Gönül sevdasız olmaz
Yarı güzel olanın
Başı belasız olmaz
Haydindi mini mini maşallah
Kavuşuruz inşallah*

Âkif, burada günümüzde de söylenen bir türkünün eskiliğini ortaya koymuştur.

Cahit Sıtkı da halk edebiyatını, özellikle Yunus Emre’yi, beğenip halk edebiyatında Türk dilinin en güzel örneklerinin verildiğini savunanlardandır. O da halk edebiyatından önemli ölçüde yararlanmış, bu disiplinin hem şekil hem içerik özelliklerini günümüz şiirine taşımıştır.

Ömrümde Sükût adlı kitabına baktığımızda 7, 8,10, 11,12 ve 14’lü hece ölçüsü ile şiirler yazdığını görmekteyiz. Otuz Beş Yaş adlı şiir kitabında ise 6’lıdan 15’liye kadar bütün ölçülerin uygulandığı görülmektedir. Düşten Güzel’de koşma tarzında 10 şiiri yer almış olup, 8,10,11 ve 14’lü ölçü kullanılmıştır. Sonrası adlı şiir kitabında da yedi şiir halk şiiri etkisi ile koşma tarzında kaleme alınmış olup 9, 10, 11 ve 14’lü ölçülerle yazılmışlardır.

*Geldi çattı en son ölmek
Ne bir yemiş ne bir çiçek
Yanyor güneşte petek
Bütün bal arıda kaldı*

*Bilirim ne yapsam hata
Yanlış attığım her adım
Ellerim elma dalında
Adem ile Havva ecdadım*

biçimindeki dörtlükler buram buram halk şiiri unsurları kokan ustaca söyleyişlerdir.

Yeni edebiyatımızı halk şiirine bağlayan en önemli unsurlardan biri de ses ve lirizmdir. Aşık edebiyatında gördüğümüz uyak düzenini Cahit Sıtkı'da da görmekteyiz:

*Geyik dağdan dağa atlarken güzel
Nar dalında diş diş çatlarken güzel
Kestane mangalda patlarken güzel
Kişilik güzelliğin esasında*

dörtlüğündeki ses, ahenk ve uyak halk şiirinin geniş etkisini göstermektedir.

Dil ve söyleyiş olarak halk deyimlerine bolca yer vermesi de Cahit Sıtkı'nın halk şiirinin diline yaklaştığının işareti olarak görülmektedir.

Cahit Sıtkı'nın halk kültürüyle ilişkisi öncelikle dildir. Geleneğimizde ve halkın dilinde yaşayan sözcükleri, deyimleri ve çeşitli ifade biçimlerini benimsemiş, dilde yaşayan halk kültürü ürünlerine yönelmiştir. Atasözü ve deyim kullanmak halk şiirinin önemli unsurlarından biridir. Ögüt destanlarından etkilenecek oluşturduğu:

*“Dağ dağa kavuşmaz
İnsan insana kavuşur”*

“Çıkar ağzından baklayı”

*“Haydi yolun açık olsun
Geçtiğin köprüler sağlam
Tüneller aydınlık olsun”*

gibi söyleyişlerle halk şiirinden bolca etkilenip şiirini halk şiiri lirizmiyle kaynaştırmış, halkın dilini, sanatını, duyuş ve düşünüş tarzını benimsemesi sonucu çok geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır. Halk şairlerinden İzzetî'nin:

*“Mühür gözlüm seni elden
Sakınırım kiskanırım”*

deyişinin bir benzerini : “Gözüm gibi kiskanırım ellerden” ifadesi ile dizelerine aktarmış, 19.yüzyılın usta âşıklarından Serdarî'nin etkisinde kalarak da:

*Nesini söyleyim cânım efendim
Gayrı düzen tutmaz bizim telimiz
Arzuhal eylesen deftere sığmaz
Omuzdan kasılmış kolumuz bizim*

biçimindeki deyişini andıran :

*Merhem tutmuyor yarada
Kırıldı kolum kanadım*

şeklindeki söyleyişleri oluşturması Cahit Sıtkı'nın halk şiirinden ne denli yararlandığının önemli işaretlerindedir.

Tarancı halk edebiyatının yalnız manzum yönünden değil, mensur yönünden de etkilenmiş ve yararlanmıştır.

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde masal motifi önemli yer tutar. Yaşamın hayal yönü şiirlerinde masal motifleriyle işlenmiştir.

O'nun:

*Kırkinci adamın kapısındaım
Ne varsa bu kapı arkasındadır
Ha ben ha masaldaki o şehzade
Gönlüm bir güzelin sevdasındadır.*

ifadeleri masal motiflerinin kullanılışından başka bir şey değildir. Yine çok bilinen “Abbas” şiiri masallarla ilgilidir. Bunu, Ziya Osman Saba'ya yazdığı bir mektupta: “Çocukluğumda dinlediğim bir masalda bedbaht bir şehzade , bu haline acıyan ak sakallı bir adamla (Hızır Aleyhisselam) karşılaşır, şehzadehe birn saadet parolası verir; ona der ki: -Canın sıkıldığı zaman Abbas! Diye sesleniver, derhal karşına gaipten bir haremağası çıkar, sofranı kurar, sevgilini getirir, geçmiş günlerini yeni baştan yaşatır! Ve şehzade bu parolayla kendini avutur. Burada Abbas insanoğlunun heyhat ki sık sık başvurmaya mecbur kaldığı hayali temsil etmektedir.” biçiminde açıklamaktadır.

Şiirde:

*Haydi Abbas, vakit tamam;
Akşam diyordun işte oldu akşam
Kur bakalım çilingir soframızı
Dinsin artık bu kalp ağrısı.
Şu ağacın gölgesinde olsun;
Tam kenarında havuzun
Aya haber sal çıksın bu gece
Görünsün şöyle gönlünce*

İfadelerinden de anlaşılacağı gibi masal motifleri baskındır. Aynalar şiirinde:

*Aynalar, aynalar, sevgili aynalar
Yok beni anlayan, seven sizin kadar*

Biçiminde sıkça kullanılan aynalar sözcüğü önemli bir masal motifi olarak görülmektedir. Otuz Beş Yaş şiirindeki:

*Neden böyle düşman görünürsünüz
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar*

İfadesi de aynı masal motifidir.

Cahit Sıtkı'da: masalların yanı sıra halk hikâyelerine telmihler bolca yapılmıştır. Onun:

*Bir Mecnun geçti o çöllerden bir de ben
O iş mi çektirmedim alemde Kerem gibi
Ferhat gibi gürz mü sallamadım dağlara
Ne Leyla yar oldu bana ne Aslı ne Şirin*

Biçimindeki şiirinde bulunan telmihler bu görüşümüzü kanıtlarken, halk edebiyatının etkisi de kuvvetle hissedilmektedir.

Cumhuriyet döneminin bir başka önemli şahsiyeti olan Orhan Veli de, Batı şiirinin yanı sıra halk şiiri unsurlarından da beslenmiş güçlü bir şairdir.

Orhan Veli halk edebiyatı türlerinden türkülerin etkisinde kalarak, halk deyimlerini ustaca kullanmış ve biçim olarak da halk şiiri biçimlerini deneyerek yine şiirlerini bu disipline yaklaştırmıştır. Orhan Veli'nin :

*Çocuk gönlüm kaygılardan azâde
Yüzlerde nur, ekinlerde bereket,
At üstüne mor kâküllü şehzâde
Unutmaya başladığım memleket
Şakağında annemin sıcak dizi
Kulağında falcı kadının sözü
Göl başında padişahın üç kızı
Alaylarla Kaf Dağı'na hareket.*

şiiri halk şiirinin etkisini açık bir şekilde gözler önüne seren örnek şiirlerdendir. “Masal” olan şiirin adı bile halk edebiyatının etkisini çağrıştırmaktadır.

Şiir hece ölçüsüyle yazılmıştır ve halk edebiyatına özgü motiflerle yüklüdür.

Halk şiirine yaklaştığı şiirlerden biri de mani dörtlüklerinden oluşturduğu “*Delikli Şiir*”dir.

*Cep delik cepken delik,
Kol delik mintan delik,
Yen delik kaftan delik,
Kevgir misin be kardeşlik..!*

gibi şiirleri de halk şiirinden beslenen söyleyişler olarak dikkat çekmektedir.

Bilindiği gibi Orhan Veli'nin şiirlerinde saz siirinin etkisinden çok tekerlemelerin, manilerin ve türkülerin etkisi ön planda görülür. “*İstanbul Türküsü*” adlı şiiri halk türkülerini edasıyla yazılan şiirlerin başında gelmektedir.

Şiirde geçen: “*Edâlım / Senin yüzünden bu hâlim*” gibi ifadeler, halk edebiyatından gelen motiflerdendir.

Halk şiirinden etkilenen diğer bir şairimiz de Ahmet Kutsi Tecer'dir. Her zaman halk şiirine değer vermiş, Aşık Veysel, Aşık Talibi, gibi aşıkların tanınmasına yardımcı olmuş, “**Sivas Halk Şairleri Bayramı**” adıyla bir broşür çıkarmıştır. Halk şiirine emek vermiş olan Tecer'in şiirlerinde de bu disiplinden etkilenmesi gayet doğaldır.

Şiirlerini hece ölçüsüyle yazar. memleketçi şiir akımını benimsemiştir. Anadolu’yu dinler ve onun sesini dinletmeye de kararlıdır. Ona göre, sanatın ve şiirin kaynağı folklordür. Halk şiirinin asıl şiirimiz olduğu görüşündedir. Özellikle koşma biçimini çok kullanır. Bu biçimin içine yeni bir öz koymaya çalışır, söyleyiş bakımından da bir yenilik katar. “*Katar, Ölü, Güvercin, Halay Çeken Kızlar şiirleri...*” bu görüşle yazılmış şiirlerdir.

*Çekin halay, çalsın durmadan sazlar
Çekin ağır ağır halay düzülün
Süzülün oyunlar süzülün nazlar,
İnce beller, mahmur gözler süzülün.
Tutun kızlar tutun, birleşsin eller
Çalın sazlar çalın, kırılınsın teller
Dönün kızlar dönün, kıvrılınsın beller
Siyah, uzun saçlar tel tel çözülün*

Şiirindeki İfadeler bu görüşümüzün kanıtlarıdır.

Hecenin daha çok 6+5 = 11’li; 7+7=14’lü ve duraksız 8’li kalıplarını kullanır.

Genel olarak da dördlüklerle yazar. Vezni, kafiyesi ve şekli ile şiirin klasik ölçülerine sadık kalır.

Halkla bütünleşmesini bilen şair, halktaki özü ve engin kültürü keşfeder ve folklorü şiirlerine taşır.

*Çıkarım nişanlım / geliyor diye,
Henüz ötüşürken / köyde horozlar
Girerim yastığım / bekliyor diye
Geç vakit mer’adan / dönerken yozlar
İçimde tutuşmuş / bir demet saman
Bulutlar göğsümde / yükselen duman
Sanırım yollara / baktığım zaman
Atlılar, geliyor / giyinmiş bozlar.*

dizeleri buram buram halk şiirinin etkisini taşımakta olup 6+5=11’li hece ölçüsüyle ve koşma tarzında yazılmıştır.

Ahmet Kutsi Tecer’in “*Orda bir köy var uzakta*” diye başlayan şiiri de halk arasında bir marş gibi söylenir ve bizi, o gidemediğimiz, göremediğimiz yerlere götürür. Ama oralar bizimdir.

Günümüz şairlerinin önde gelenlerinden Cahit Külebi de şiirini halk şiirinin gur kaynağından besleyenlerdendir.

Külebi’nin şiirlerinde halk edebiyatı unsurlarıyla en fazla bağdaşan yön köy hayatını anlatması, bu anlatımda kullandığı dildir.

O’nun dilinde, özellikle anılarını, çocukluğunu, Anadolu’yu anlattığı şiirleri halk deyim ve sözcükleriyle yüklüdür. Şiirlerinde Anadolu kilimlerine, masal ve halk hikâyesi motiflerine:

*Kaz Dağı’ndan beyaz bulutlar uçar
Keşiş Dağı’ndan Kerem’in yolu geçer
Çamlıbel’de Köroğlu kalmaz naçar
Kop Dağı’nda öküzlerin çektiği*

*Türkiye bayrağımız gibi
Dalga dalgadır
Sivas kiliminden yolları
Gökte yıldız kadar köyleri vardır*

*Masalda iki tel bir birine
Sürtülürse yardımına devler koşar
Senin saçların öyle gur ki
Rüzgâr esse kıyamet kopar*

Örneklerinde olduğu gibi özenle yer vermiştir.

Günümüz şairlerinin hemen hemen hepsi halk şiirinden etkilenmiştir. Çünkü şairler halktan çıkar. Büyüklerinden dinlediği masallarla, ninnilerle, manilerle büyür. Bir gün gelir kendi yazar o manileri, o şiirleri...

*Kirazın derisinin altında kiraz
Narın içinde nar
Benim yüreğimde boylu boyunca
Memleketim var*

(B.Rahmi Eyüboğlu)

*Gülüp gülüp ağladığım
Böyle zaman zaman nedir?
Duyup duyup söylediğim
Cümlesi yar üstünedir.*

(Osman Atila)

*Ne yarı göğsüme yatırır oldum
Ne bir yol insafa getirir oldum
Yürüye yürüye bitirir oldum
Şu tozlu yolları yar deyi deyi*

(Halil Soyuer)

Kimi şairlerimizde son dörtlükte adını söyler, aşıklarımız gibi.

*Defne der: ey gül nakışlım
Gülü masiva kokuşlum
Benim İstanbul bakışlım
İlk yazdan mı geliyorsun?*

(Zeki Ömer Defne)

*Hey Rıza! Kederin başından aşkın,
Bitip tükenmiyor elem-i aşkın
Sende derya gibi daima taşkın
Daima çalkalanan bir gönül vardır.*

(Rıza Tefrik Bölükbaşı)

Halk şiiri yeni şiirimizi sadece dış yapı özellikleri ile etkilememiş, halk şiirinin başta gelen temaları olan dağlar, turnalar, gurbet, yar vb. konuları ile de etki alanına sokmuştur.

*Çıksam şu dağların yücelerine
Eş olsam gurbetin gecelerine
İmrenir dururum gecelerine
Bir ben mi murada eremiyorum*

(Orhan Şaik Gökyay)

diyen Orhan Şaik Gökyay gibi pek çok şairimiz şiirini halk şiiri kaynağından beslemiştir. Halk şiiri uçsuz bucaksız bir denize benzer, bu denize dalıp bir avuç kum tanesi çıkararak bunu el emeği ile işleyebilene ne mutlu....

